

การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย

The physical Environmental Management of cultural-based tourist attractions in Prajuabkirikhan province for accommodating the elders

วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (Viroj Jadesadalug)*

ณัฐวุฒิ ชื่นครุฑ (Nuttawoot Chuenkrut)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้แก่ อุทยานราชภักดี วัดห้วยมงคล วัดเขาตะเกียบ มีผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 รายมาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกต

ผลการศึกษา พบว่า การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้ มีการนำเอาหลักการออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายมาใช้เพื่อสื่อความหมายให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับแล้วอุทยานราชภักดีและวัดห้วยมงคลมีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ได้ดีและอำนวยความสะดวกได้มากกว่าวัดเขาตะเกียบที่ป้ายสัญลักษณ์มีความชำรุดทรุดโทรมเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามยังขาดป้ายเตือนระวังจากอันตรายรูปแบบต่างๆ การออกแบบอารยสถาปัตย์เพื่อผู้สูงอายุของสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเข้ามาท่องเที่ยวของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม เช่น ไม่มีการลาดเข้าสู่พื้นที่ ไม่มีห้องน้ำผู้สูงและผู้พิการ อย่างไรก็ตามสามสถานที่ที่มีการออกแบบระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกโดยอุทยานราชภักดีและวัดห้วยมงคลมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญรองรับผู้สูงอายุ เช่น จุดนั่งพัก ระบบไฟส่องสว่าง สถานที่จอดรถที่มีความกว้าง แต่วัดเขาตะเกียบระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมไม่สามารถใช้งานได้ โดยยังพบว่าสถานที่ทั้งสามไม่มีที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร Email:viroj_jade@hotmail.com

Asst. Prof. Dr., Faculty of Management Science, Silpakorn University

** นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจและภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยศิลปากร

,Email: nuttawoot.why@gmail.com

Student of Bachelor of Business Administration Program in Business Management and English, Silpakorn University

ประโยชน์จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมและความปลอดภัยสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและเพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ, แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This objective of this research is to study the physical Environmental Management of cultural-based tourist attractions for accommodating the elders in Prajuabkirikhan province, including: Ratchaphakdi Park ,Huay mongkol Temple and Khao takiap Temple. This research is qualitative research by observing 15 the elders who has travelled to cultural-based tourist attractions in Prajuabkirikhan province with purposive sampling. The data collection is performed by interview together with observation and relevant document.

The study found that the physical Environmental Management of cultural-based tourist attractions for accommodating the elders in Prajuabkirikhan province. The attractions has adopted the principles to design the information signs to convey information to the tourists. Comparison between Ratchaphakdi Park and Huay mongkol Temple found that they got good level of signs design compared with Khao takiap Temple's signs have suffered mostly disintegrated ,but found that all three attractions still missing warning signs from the dangers of various formats. Universal design for the elders of all three attractions was not able to respond appropriately to the elders e.g. There is no Handicapped ramps , the bathroom for the cripple or elderly. Facilities and utilities was found that Ratchaphakdi Park and Huay mongkol Temple had major features to support the elderly such as Breakpoint, Lighting system, Parking space but comparedwith Wat Khao takiab the Facilities and utilities was in bad condition that cannot be used. All attractions also found that there are no parking space for elders or cripple.

The benefits of this study can be used as a guideline for the management of the physical environment of attractions to be appropriate and safe for elderly travelers and in order to improve the quality of tourist attractions in Thailand.

Keywords: Elders, the physical Environmental Management, Cultural-based tourist attractions

บทนำ

สังคมไทยในยุคปัจจุบันกำลังเปลี่ยนไปสู่สังคมผู้สูงอายุ จากการสำรวจ พบว่าประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยในปี 2537 มีจำนวนผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 9.4 ร้อยละ 10.7 ร้อยละ 12.2 ในปี 2545 2550 2554 ตามลำดับ 5,499,890 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2557) ด้วยแนวโน้มสัดส่วนของผู้สูงอายุที่ได้ประจักษ์ขึ้นนี้เอง ทำให้ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างการดำเนินงาน เปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อตอบสนองสังคมผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม

ปัจจุบันตลาดผู้สูงอายุ เป็นอีกตลาดหนึ่งที่มีแนวโน้มเติบโตสูงในอนาคต ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุงานประกอบกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมสันทนาการและการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหรือเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ เนื่องจากมีเวลามากกว่านักท่องเที่ยววัยอื่นๆ และมีความพร้อมทางด้านการเงิน การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นช่องทางทางการท่องเที่ยวตลาดใหม่เนื่องจากเป็นตลาดที่มีคุณภาพและมีกำลังซื้อในการท่องเที่ยวสูงกว่าตลาดทั่วไป (จิราวดี รัตนไพฑูรย์ชัย, 2557) ในประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนับได้รับความสนใจเป็นอย่างมากเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2556) ที่คนไทยให้ความสนใจสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นพิเศษ เพราะสามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวที่ไม่มากนัก โดยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นหนึ่งในจังหวัดที่ได้รับความสนใจในการท่องเที่ยวมากเนื่องจากอยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมีการเดินทางที่สะดวกสบายและใช้เวลาในการเดินทางน้อย อีกทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอยู่มาก เช่น อุทยานราชภักดิ์ วัดห้วยมงคล วัดเขาตะเกียบ เป็นต้น

จากการที่สังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความปลอดภัยของผู้สูงอายุ ซึ่งพบ การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ เป็นงานวิจัยที่ศึกษาการออกแบบทางสถาปัตยกรรมภายนอกและภายใน ผลิตรั้วกันภายในบ้าน เพื่อเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย อีกทั้งด้วยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จึงสมควรอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับประเด็น การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุทั้งในอาคารและสถานที่สาธารณะ และเสนอแนวทางในการปรับปรุงอย่างเหมาะสมตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ใน กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกใน อาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา (โครงการศึกษามาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ, 2550)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่ได้สำรวจคือ อุทยานราชภักดิ์ วัดห้วยมงคล วัดเขาตะเกียบ เพื่อระบุลักษณะทางกายภาพของอาคารรวมถึงบริเวณโดยรอบสถานที่ท่องเที่ยว อารยสถาปัตย์และสิ่งอำนวยความสะดวกว่ามีความเหมาะสมและความปลอดภัย

เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการตระหนักถึงการปรับปรุงและพัฒนาความเหมาะสมและความปลอดภัยต่อการเข้ามาท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุนิยามได้ถูกนิยามความหมายไว้ว่า เป็นผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป หรือมากกว่าเมื่อ นับตามวัย หรือผู้ที่สังคมยอมรับว่าสูงอายุจากการกำหนดของ สังคม หรือผู้ที่เกษียณอายุจากการทำงานเมื่อนับตามสภาพเศรษฐกิจ สำหรับในประเทศไทยที่พัฒนาแล้วใช้เกณฑ์ที่อายุ 65 ปี (World Health Organization, 2010) สำหรับประเทศไทยเองก็มีการนิยามความหมายตามสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (2552) กำหนดให้ บุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์และมีสัญชาติไทย เป็นผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่เกษียณอายุงานแล้วจะใช้ชีวิตหลังเกษียณงานในการประกอบกิจกรรม เช่น สันทนาการ การเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อน หรือเที่ยวชมธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากมีเวลามากกว่าวัยอื่นๆและมีความพร้อมทางด้านการเดิน(จิราวดี รัตนไพฑูรย์ชัย, 2557)

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของคน จากสถานที่ที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อชมเอกลักษณ์ ความงดงามทางวัฒนธรรม ทั้งนี้จะต้องเคารพในวัฒนธรรม ของกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพ ความรู้ความเข้าใจ และความซาบซึ้งซึ่งตรงใจในวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ต้อง คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดต่อบุคคลและวัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นให้น้อยที่สุด ชุมชนท้องถิ่นผู้เป็น เจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการ สร้างรายได้และการจ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากแนวคิด ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540) กล่าวว่า เป็นวิธีการศึกษา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนา ด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และวิถีชีวิตผู้คน หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า เป็นการ ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเอง อย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีความ เกี่ยวโยง พึ่งพา ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุเป็นแนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมและที่พำนักอาศัยของผู้สูงอายุ ซึ่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นส่วนสำคัญสำหรับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เป็นเพราะอุบัติเหตุของผู้สูงอายุมักเกิดจากสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ผู้สูงอายุนั้นอาศัยอยู่ ยกตัวอย่างเช่น การเกิดอุบัติเหตุในบ้าน นับตั้งแต่การหกล้มเพราะเฟอร์นิเจอร์ในบ้านที่กีดขวางทางเดิน หรือเฟอร์นิเจอร์ที่ไม่มั่นคง เวลาจับเพื่อพุงตัวอาจทำให้หกล้มได้ สายไฟ จากปลั๊กหรือสวิตช์ไฟต่างๆ ที่วางบนพื้นอาจทำให้สะดุดหกล้มได้ ธรณีประตูอาจ

ทำให้สะดุดล้ม แสงไฟในที่ต่างๆ ไม่พอ โดยเฉพาะตรงทางเดินและบันได พื้นห้อง ไขว้สตุที่ลื่น เสื่อหรือพรมเช็ดเท้าที่ลื่น และขอบสูงเกินไปเพราะอาจทำให้สะดุดได้ ราวบันไดที่ติดตั้งอย่างไม่มั่นคง มีราวบันไดข้างเดียว ทั้งเก็บของสูงเกินไปจน เอื้อมไม่ถึง นอกจากนี้แล้วการเกิดอุบัติเหตุในบ้าน ก็มักเกิดขึ้นได้ง่าย เช่น ถนน ทางเดิน ลื่น พื้นต่างระดับ ถนนกว้างเกินไปข้ามถนนไม่ทัน แสงไฟตามทางเดินไม่พอ (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. 2552) ไม่เพียงแต่มีการคำนึงถึงความปลอดภัยทางกายภาพในที่พักอาศัยของผู้สูงอายุเพียงอย่างเดียวยังต้องรวมไปถึงสถานที่ต่างๆ ที่ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมเช่น สถานที่ท่องเที่ยว โรงแรม สถานที่ราชการ เป็นต้น ด้วยสถานที่เหล่านี้เป็นสถานที่ที่ทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ก็ควรจะคำนึงความปลอดภัยทางกายภาพ และมีการจัดการระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ดีตามแนวคิด ของ Collier และ Harraway (2544) ที่กล่าวไว้ว่าการ ท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์นั้นแหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก กล่าว คือ ความสะดวกสบายที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็วปลอดภัยและ สะดวกสบายยิ่งขึ้น ดังนั้นการก่อสร้างปัจจัยพื้นฐานเช่นระบบขนส่ง ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น รวมถึงรูปแบบอาคารต่างๆ ภายในสถานที่เหล่านี้ควรจะนำหลัก อารยสถาปัตย์ที่ช่วยทำให้กลุ่มคนพิการและผู้สูงอายุเข้าถึงบริการต่างๆ ได้มากขึ้น

จากแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างวัตถุประสงค์ในการศึกษาเรื่องการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย เพื่อให้ทราบถึงการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมและความปลอดภัยในการเข้ามาท่องเที่ยวของผู้สูงอายุมากขึ้นเพียงใด และเพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดการสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบปรากฏการณ์วิทยา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเลือกพื้นที่

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษา คือ สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่อุทยานราชภักดิ์ วัดห้วยมงคลและวัดเขาตะเกียบ

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและเกณฑ์การคัดเลือก

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มแบบเจาะจง จากผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยมีหลักเกณฑ์คือ ไม่จำกัดเพศ เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานราชภักดิ์ วัดห้วยมงคลและวัดเขาตะเกียบ รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็น เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ โดยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจาก วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ หนังสือ วารสาร สถิติ เอกสาร และบทความทางวิชาการ รวมถึง

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุด และการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต 2) การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) โดยมีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ควบคู่กับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) คือ การที่ผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ด้วยการสังเกตโดยไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ กับผู้ให้ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ในแต่ละครั้งมาลำดับเหตุการณ์ เรียบเรียง วิเคราะห์ จัดแยกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นต่างๆ โดยพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มาในแต่ละครั้งนั้นมีความสมบูรณ์ในประเด็นนั้นๆหรือไม่ และหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา(Description Analysis) เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ถูกต้องก่อนจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์

6. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาข้อมูลที่จะพิจารณาคือแหล่งสถานที่ที่ต่างกันและบุคคลที่เข้ามาท่องเที่ยว รวมไปถึงมีการตรวจสอบสามเส้าด้านเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสังเกต ควบคู่กับการสัมภาษณ์

7. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลและบทบาทผู้วิจัย

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้คำนึงถึงจรรยาบรรณและพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน มีการแนะนำตัวผู้วิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูลก่อนการสัมภาษณ์ ขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ทั้งนี้การนำเสนอข้อมูลจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลและหน่วยงาน และหากประเด็นใดผู้ให้ข้อมูลไม่สะดวกจะให้สัมภาษณ์ก็สามารถปฏิเสธการให้สัมภาษณ์ได้

ผลการศึกษา

การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้ทำการศึกษาได้แก่ อุทยานราชภักดิ์ วัดห้วยมงคล วัดเขาตะเกียบ

1. การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของอุทยานราชภักดิ์

1.1 การออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมาย

จากการศึกษาการออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายของอุทยานราชภักดิ์พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่ามี การออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายที่บ่งบอกถึงเส้นทางเข้า-ออก สถานที่จอดรถ ทางไปห้องน้ำ ป้ายสามารถมองเห็นได้ชัดเจนเนื่องจากตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ไม่สับสนและตัวป้ายมีขนาดใหญ่ตั้งอยู่สูงจากพื้นดินที่ทำให้มองเห็นได้จากระยะไกลและมีการใช้สีสันทันประกอบกับสัญลักษณ์ที่บอกทิศทาง และผู้สูงอายุมีความเห็นตรงกันในการเรื่องการได้รับความสะดวกจากป้ายแจ้งข้อมูลและสถานที่ท่องเที่ยวอย่างละเอียดที่มีเส้นทาง การเดินทางและข้อมูลเบื้องต้นให้ทราบ แต่พบว่าผู้สูงอายุยังไม่ได้รับความสะดวกเพราะไม่มีป้าย

สัญลักษณ์สื่อความหมายที่สำคัญ จากประเภทป้ายที่ช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดความระมัดระวังจากสิ่งต่างๆ เช่น ป้ายระวังทางลาดชันจากทางที่ลาดของของสถานที่ท่องเที่ยว ป้ายระวังลื่นจากน้ำที่ขัง หรือป้ายระวังการใช้เส้นทางจราจรในสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

1.2 การออกแบบอารยสถาปัตย์เพื่อผู้สูงอายุ

จากการศึกษาการออกแบบอารยสถาปัตย์เพื่อผู้สูงอายุของอุทยานราชภักดิ์ พบว่า ผู้สูงอายุให้ความเห็นว่าไม่มีการออกแบบอารยสถาปัตย์เพื่อผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการเดินหรือกลุ่มผู้สูงที่ต้องใช้วีลแชร์มากนัก อีกทั้งยังไม่ได้รับความสะดวกจากการไปยังพื้นที่ต่างๆ เนื่องจากไม่มีการติดตั้งราวบันไดไว้สำหรับผู้สูงอายุที่ขึ้นลงบันได รวมถึงไม่มีการตัดทางลาดสำหรับการเข้าถึงพื้นที่ของผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการเดินหรือกลุ่มผู้สูงที่ต้องใช้วีลแชร์ เช่น บริการร้านอาหาร หรือห้องน้ำ หากผู้สูงอายุในกลุ่มดังกล่าวต้องการเข้าสู่พื้นที่ห้องน้ำต้องเดินอ้อมในระยะทางที่เป็นหินขรุขระหรือเข้าสู่พื้นที่ที่ไม่ตัดทางลาดต้องพึ่งพาผู้อื่นไม่สามารถรับบริการด้วยตัวเองได้ ทางตัดลาดบริเวณขอบถนนไม่มีการออกแบบไว้เพื่อผู้ใช้วีลแชร์เป็นเหตุให้ผู้สูงอายุไม่สามารถสัญจรไปไหนได้ด้วยตัวเอง ผู้สูงอายุให้ความเห็นว่าทางสัญจรส่วนใหญ่ไม่มีพื้นผิวต่างสัมผัสเตือนสิ่งกีดขวางแต่ยังมีความกว้างเพียงพอสำหรับการเดินสวนกันได้หลายคน มีห้องน้ำชาย-หญิง ควบคู่กับห้องน้ำสำหรับผู้พิการที่ใช้วีลแชร์ แต่ผู้สูงอายุยังได้รับความไม่สะดวกเท่าที่ควรเนื่องจากวัสดุปูพื้นห้องน้ำค่อนข้างลื่น

1.3 การออกแบบระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการศึกษาการออกแบบการออกแบบระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกของอุทยานราชภักดิ์ พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุให้ความเห็นว่าพื้นที่ที่ร่มรื่นสำหรับนั่งพักหลายจุดโดยมีเก้าอี้จัดเตรียมไว้เป็นจำนวนมากและมีหลังคาคลุมกันแดดกันฝนสะดวกต่อการพักผ่อน สิ่งกีดขวางบริเวณทางสัญจรมีการจัดการเข้าที่เข้าทางไม่กีดขวางการเดินทางของผู้สูงอายุ มีถนนสายประธานที่กว้างมากกว่า 4 ช่องทาง มีบริเวณที่จอดรถขนาดใหญ่สามารถรองรับการจอดได้เป็นจำนวนมากทั้งรถทัวร์ รถยนต์และรถจักรยานยนต์ แต่ไม่มีเส้นแบ่งช่องจอดชัดเจน รวมทั้งไม่มีที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการสำรอง อีกทั้งที่จอดรถที่ไกลที่สุดห่างจากจุดท่องเที่ยวหลักมากทำให้ผู้สูงอายุได้รับความลำบาก มีน้ำท่วมขังในช่วงฝนตกบริเวณที่จอดรถ ไม่มีโรงอาหารหรือร้านอาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ไม่มีโทรศัพท์สาธารณะเพื่อบริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีระบบอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวคือรถรับส่งนักท่องเที่ยว

2. การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของวัดห้วยมงคล

2.1 การออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมาย

จากการศึกษาการออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายของวัดห้วยมงคล พบว่า ผู้สูงอายุสามารถระบุเส้นทางในสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจนในทางไปเข้าห้องน้ำ ทางจอดไปลานจอดรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และอาคารต่างๆ รวมไปถึงทางเข้าทางออกจากการที่มีป้ายสัญลักษณ์อยู่ตามจุดต่างๆ มีสัญลักษณ์บ่งบอกทิศทางประกอบกับใช้สีส้ม และตัวป้ายเองมีขนาดใหญ่และตั้งอยู่ในพื้นที่ที่สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย แต่ป้ายบอกทางออกขาดช่วงทำให้มีความสับสนในการออกจากสถานที่ท่องเที่ยว มีป้ายแจ้งข้อมูลและสถานที่ท่องเที่ยวในบริเวณใกล้ของวัดห้วยมงคลอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุ แต่ไม่ปรากฏป้ายสัญลักษณ์สื่อ

ความหมายที่สำคัญประเภทการป้ายที่ช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดความระมัดระวังประเภทอื่นๆ เช่น ป้ายการข้ามถนน ป้ายการระมัดระวังการขับรถ ป้ายระวังพื้นลื่น เป็นต้น

2.2 การออกแบบอารยสถาปัตย์เพื่อผู้สูงอายุ

จากการศึกษาการออกแบบอารยสถาปัตย์เพื่อผู้สูงอายุของวัดห้วยมงคล พบว่า มีการนำเอาหลักอารยสถาปัตย์มาช่วยทำให้เกิดความสะดวกและปลอดภัยดังต่อไปนี้ บริเวณบันไดที่มีทางลาดชันไม่มีการออกแบบราวบันไดและพื้นผิวต่างสัมผัสเตือนไว้สำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงหากผู้สูงอายุที่ใช้วีลแชร์ลงไปจอดต้องอ้อมไปไกลเนื่องจากไม่มีทางลาดสำหรับลงไปด้านล่าง ณ จุดนั้น มีการออกแบบตัดลาดบริเวณขอบถนนสำหรับผู้ที่ใช้วีลแชร์ในหลายจุด แต่บางทางเข้าอาคารไม่มีการออกแบบทางตัดไว้เพื่อผู้ใช้ผู้สูงอายุที่ใช้วีลแชร์ในการเข้า-ออกอาคาร ทางสัญจรทางเท้าโดยใช้วัสดุปูพื้นที่ไม่มีความลื่นและมีความสม่ำเสมอจนถึงสิ่งกีดขวางทางเดินได้ จัดสรรไว้ไม่รบกวนการสัญจร มีห้องน้ำชาย-หญิงกระจายทั่วสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งแต่มีการปูพื้นด้วยวัสดุที่มีความลื่นก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้สูงอายุ อีกทั้งยังไม่มีห้องน้ำผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการเดินหรือกลุ่มผู้สูงที่ต้องใช้วีลแชร์

2.3 การออกแบบระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการศึกษาการออกแบบการออกแบบระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกของวัดห้วยมงคลพบว่า มีการจัดสถานที่สำหรับนั่งพักผ่อนค่อนข้างดีมีความร่มรื่นและมีหลายจุดเพื่อให้ผู้สูงอายุนั่งพักติดตั้งไฟส่องสว่างตามแนวถนนและอาคารในการสัญจรเวลากลางคืน มีพื้นที่จอดรถอยู่หลายจุดทั่วบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวแต่ไม่ปรากฏพื้นที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ สีทาแบ่งช่องจอดรถหลุดลอกไม่สามารถระบุได้ชัดเจน มีระบบระบายน้ำฝนลงคลองทำให้ไม่เกิดน้ำขัง มีตู้กดเงินสด ติดตั้งและโรงอาหารสองแห่ง ไม่ปรากฏตู้โทรศัพท์ติดต่อบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวก

3. การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของวัดเขาตะเกียบ

3.1 การออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมาย

จากการศึกษาการออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายของวัดเขาตะเกียบ พบว่า วัดเขาตะเกียบไม่ได้มีการจัดการออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายที่ดี ป้ายบอกทางไปห้องน้ำทั้งสองแห่งอยู่ในสภาพชำรุดตัวอักษรหลุดลอกมองเห็นไม่ชัดเจนและใช้สีที่กลืนไปกับตัวป้าย ป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายทางไปที่ลานจอดรถยนต์ รถจักรยานยนต์ รวมไปถึงทางเข้าออกไม่ชัดเจนชำรุดและไม่สามารถระบุในการหาทางบริเวณจุด อาคารแต่ละแห่งไม่มีป้ายสัญลักษณ์ระบุไว้หรือมีป้ายสัญลักษณ์ที่อยู่ในสภาพที่ไม่สามารถสื่อความหมายได้ เช่น สีหลุดลอก ตัวอักษรชำรุด ตัวป้ายพัง ไม่มีป้ายแจ้งข้อมูลและแผนที่รวมถึงป้ายสื่อความหมายอื่นๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับความสะดวกและความปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ เช่น แผนที่แจ้งข้อมูล ระวังทางลาดชัน ระวังลื่นกีด หรือป้ายเตือนการจราจรทางถนน เป็นต้น

3.2 การออกแบบอารยสถาปัตย์เพื่อผู้สูงอายุ

จากการศึกษาการออกแบบอารยสถาปัตย์เพื่อผู้สูงอายุของวัดเขาตะเกียบ พบว่า มีการนำเอาหลักอารยสถาปัตย์มาช่วยทำให้เกิดความสะดวกและปลอดภัยต่อผู้สูงอายุที่ค่อนข้างน้อยมาก ทางสัญจรทางเท้าใช้วัสดุปูพื้นที่ค่อนข้างมีความลื่นและไม่สม่ำเสมอและใช้วัสดุที่มีความลื่นผู้สูงอายุต้องระมัดระวังในการเดินเป็นอย่างมาก บันไดทางเข้าไม่มีราวบันไดให้ผู้สูงอายุจับ และบันไดที่มีความลาดชันบริเวณด้านในสถานที่

ห้องเที่ยวมีความกว้างในแต่ละชั้นที่น้อย ไม่มีทางลาดสำหรับผู้ใช้วีลแชร์ต้องขึ้นไปโดยรถยนต์อีกเส้นทางหากจะขึ้นไปท่องเที่ยว ทางเข้าอาคารไม่มีการตัดขอบลาดสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้ที่ใช้วีลแชร์ ห้องน้ำทั้งสองแห่งมีความชำรุดทรุดโทรมและสามารถใช้ได้เพียงห้องเดียวจากทั้งสองแห่งทำให้เกิดความไม่สะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และไม่มี การสร้างห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการไว้

3.3 การออกแบบระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการศึกษาการออกแบบการออกแบบระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกของวัด เขาตะเกียบพบว่า ไม่มีแสงไฟส่องสว่างเพียงพอสำหรับตอนกลางคืนเสาไฟในหลายจุดแต่อยู่ในสภาพที่ไม่สามารถ ใช้การได้ มีพื้นที่สำหรับนั่งพักที่ร่มรื่นอยู่บนพื้นที่สูงไม่ราวเหล็กกันหลัง พื้นที่จอดรถในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวมี จำกัดสามารถจอดได้น้อยรวมถึงไม่มีการทาสีแบ่งช่องจอดไว้ ไม่พบการออกแบบพื้นที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุและ ผู้พิการโดยเฉพาะและพื้นที่จอดรถสำรองบริเวณที่ใกล้ที่สุดอยู่ห่างจากพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก พบว่าไม่มีร้านอาหาร หรือร้านขายของบริการในพื้นที่ท่องเที่ยวและตู้โทรศัพท์สาธารณะ

อภิปรายผลการศึกษา

จากการการศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย สามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษา โดยใช้ วิธีการวิเคราะห์อ้างอิงจากแนวคิดและ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้ดังนี้

การออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมาย

จากการการศึกษาการออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายของสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามสถานที่ ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (2552) พบว่า อุทยานภักดีมีการออกแบบป้าย สัญลักษณ์สื่อความหมายที่ค่อนข้างดีมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางที่สำคัญๆที่ชัดเจนและอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ มีสัญลักษณ์หรือตัวอักษรแสดงประเภทของการอำนวยความสะดวก รวมถึงตั้งอยู่ในบริเวณที่สามารถเห็นได้ ชัดเจนประกอบกับตัวป้ายมีขนาดที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนด้วยพื้นหลังสีขาวตัดด้วยสีสันที่เข้าใจได้ง่าย มีป้าย สัญลักษณ์บ่งบอกถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ หากเปรียบเทียบกับวัดห้วยมงคลการออกแบบป้าย สัญลักษณ์มีสามารถเปรียบเทียบได้ในระดับเดียวกันเนื่องจากวัดห้วยมงคลมีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อ ความหมายสำหรับผู้สูงอายุที่ค่อนข้างดี มีป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายต่างๆที่ตั้งอยู่ทั่วบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว และตั้งอยู่ในจุดที่สามารถมองเห็นได้ง่ายไม่ทำให้สับสน ตัวป้ายมีการออกแบบที่ตีมองเห็นได้ชัดประกอบกับใช้สี ขาวเป็นสีพื้นและตัวสัญลักษณ์อักษรสีสันช่วยสื่อความหมาย มีสัญลักษณ์บ่งบอกถึงสิ่งอำนวยความสะดวก ป้าย ทางออกควรสร้างเพิ่มเติมเพื่อลดความสับสนแก่ผู้สูงอายุเมื่อเข้ามาท่องเที่ยว แต่เมื่อเปรียบเทียบกับอุทยานราชภักดี และวัดห้วยมงคล กับวัดเขาตะเกียบพบว่าวัดเขาตะเกียบมีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายที่ค่อนข้าง แย่ตัวป้ายบอกเส้นทางและสื่อความหมายเกือบทั้งหมดอยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมไม่สามารถสื่อความหมายได้ อีก ป้ายและสัญลักษณ์บางส่วนใช้สีพื้นหลังที่กลืนไปกับสีตัวอักษร ควรปรับปรุงการออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อ ความหมายให้อยู่ในสภาพที่ดีสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนตามแนวคิดของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (2552) จากการการศึกษาทั้งสามสถานที่ท่องเที่ยวยังพบว่าไม่มีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์สื่อความหมายเกี่ยวกับ

ความปลอดภัยของผู้สูงอายุที่เข้ามาท่องเที่ยว ทั้งสามสถานที่ท่องเที่ยวควรออกแบบป้ายสัญลักษณ์เพื่อความปลอดภัยตามแนวคิดป้ายและสัญลักษณ์ในอุทยานแห่งชาติ (2555) คือมีป้ายเตือนสำหรับคนเดินถนนที่มีทั้งสัญลักษณ์และคำอธิบายเหตุผลเพื่อแจ้งเตือนผู้สูงอายุที่เข้ามาท่องเที่ยวให้ระมัดระวังจากอันตรายที่เกิดขึ้นจากสิ่งต่างๆ เช่นป้ายระวังลื่น ป้ายเขตปลอดภัย ป้ายเตือนเส้นทางอันตราย ป้ายเตือนทางลัดชัน ป้ายเตือนอันตรายต่างๆจากการจราจร เป็นต้น โดยให้ติดตั้งป้ายไว้ในจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นได้ง่าย เช่นทางเข้าพื้นที่สุขา ทางโค้ง เป็นต้น ซึ่งหากสถานที่ท่องเที่ยวสามารถปรับให้เหมาะสมจะทำให้ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและเป็นมาตรฐานที่ดีต่อสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ

การออกแบบอารยสถาปัตย์เพื่อผู้สูงอายุ

จากการศึกษาการออกแบบอารยสถาปัตย์เพื่อผู้สูงอายุของสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักการออกแบบที่สำคัญของอารยสถาปัตย์ มี 7 ประการ (ไตรรัตน์ จารุรัตน์, 2557 ; ทิวาลัย ทองอาจ, 2557 ; Universal design การออกแบบเพื่อการใช้งานของคนทุกกลุ่มในสังคม, 2557)ที่กล่าวถึงการออกแบบ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน บริการต่างๆและผลิตภัณฑ์ ให้สามารถรองรับคนทุกกลุ่มในสังคมได้อย่างเสมอภาค ยืดหยุ่น ใช้ง่าย ชัดเจน ป้องกันอันตราย ใช้แรงน้อย ขนาดและพื้นที่ใช้งานที่เหมาะสมกับการเข้าถึงและใช้สอย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอุทยานราชภักดีมีการออกแบบอารยสถาปัตย์เพื่อผู้สูงอายุโดยติดตั้งห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการเพื่อให้ใช้ง่ายได้ง่าย รวมถึงควรปรับปรุงโดยการติดตั้งปุ่มฉุกเฉินที่ช่วยในการป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ แต่เมื่อมีการเปรียบเทียบกับการออกแบบห้องของอุทยานราชภักดีพบว่าการออกแบบทำได้ดีกว่าวัดห้วยมงคลและวัดเขาตะเกียบ โดยวัดห้วยมงคลและวัดเขาตะเกียบไม่มีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการติดตั้งไว้ต้องปรับปรุงแก้ไขโดยการสร้างห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการเพื่อให้ผู้สูงอายุและผู้พิการที่เข้ามาท่องเที่ยวได้ใช้บริการได้อย่างเหมาะสม โดยวัดห้วยมงคลมีการออกแบบห้องน้ำที่ดีในเรื่องของความยืดหยุ่นสะดวกต่อการเข้าถึงโดยที่ติดตั้งห้องน้ำไว้หลายจุด เมื่อเปรียบเทียบกับวัดเขาตะเกียบห้องน้ำอยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมไม่สามารถใช้งานได้และมีขนาดห้องน้ำไม่เหมาะสมในการใช้งาน จากการศึกษาพบว่าสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามพบว่าไม่ได้การออกแบบบันไดสำหรับการเข้าถึงสถานที่ต่างๆของผู้สูงอายุอย่างถูกต้องและปลอดภัยโดยไม่มีการติดตั้งราวบันไดจับในทุกบริเวณที่มีบันได โดยแม้วัดเขาตะเกียบจะมีราวบันไดติดตั้งแต่ยังมีความอันตรายมากเนื่องจากบันไดมีความชันสูงในขณะที่มีความกว้างต่อขั้นน้อย ทั้งสามสถานที่ควรปรับปรุงโดยการติดตั้งราวบันไดและออกแบบความกว้างของแต่ละขั้นบันไดให้มากขึ้น ทางลาดตัดขอบถนนวัดห้วยมงคลออกแบบสำหรับให้ผู้สูงอายุใช้งานได้ง่ายและเกิดความปลอดภัยเมื่อเปรียบเทียบกับอุทยานราชภักดีและวัดเขาตะเกียบ ทางลาดของสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามไม่มีการออกแบบไว้เพื่อให้เหมาะสมกับการเข้าถึงและใช้สอย ทางสัญจรของสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามเมื่อเปรียบเทียบกับวัดห้วยมงคลมีการออกแบบได้เหมาะสมป้องกันอันตรายได้ดีเนื่องจากมีพื้นที่เสมอกันและไม่มีน้ำขัง เมื่อเปรียบเทียบกับอุทยานราชภักดีทางสัญจรทางเท้าไม่สม่ำเสมอที่มีน้ำขังมาก และวัดเขาตะเกียบที่มีทางสัญจรที่ไม่เสมอกันรวมถึงวัสดุปูพื้นมีความลื่น ทั้งสองสถานที่ควรออกแบบทางสัญจรทางเท้าใหม่ให้มีผิวเสมอกันและใช้วัสดุที่ไม่มีความลื่น

การออกแบบระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการการศึกษาการออกแบบระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อผู้สูงอายุของสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักการของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) กล่าวไว้ว่าการที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้าไปนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวในสถานที่ใดก็ตามสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับการท่องเที่ยวเช่น นำประปา ไฟฟ้า การสื่อสาร การขนส่ง ที่พักแรม อาหาร นำเที่ยว จำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้นเช่นเดียวกับ Collier และ Harraway (2544) กล่าวไว้ว่าการการสถานที่ท่องเที่ยวควรประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย โดยการก่อสร้างปัจจัยพื้นฐานเช่นระบบขนส่ง ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อุทยานราชภัฏดีมีคอนการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกโดยมีระบบสาธารณูปโภครองรับการเข้ามาท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ เช่น สร้างจุดนั่งพักและเก้าอี้ที่นั่งพักไว้ในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวหลายจุด สร้างถนนและสถานที่จอดรถไว้เป็นบริเวณกว้าง อีกทั้งยังมีการนำเที่ยวโดยรถรับส่งนักท่องเที่ยว แต่ยังคงพบว่าการปรับปรุงในส่วนสถานที่จอดรถซึ่งไม่มีพื้นที่สำรองให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและผู้พิการโดยสร้างที่จอดรถผู้สูงอายุและผู้พิการไว้ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวหลัก สถานที่จอดรถยังต้องปรับปรุงการแบ่งช่องจอดรถให้ชัดเจนโดยการทาสีแบ่งช่อง อีกทั้งยังขาดระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญๆ เช่น ตู้กดเงินสด โรงอาหารหรือร้านขายของ ระบบการระบายน้ำซึ่งในสถานที่ท่องเที่ยว ตู้โทรศัพท์สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ เมื่อเปรียบเทียบกับวัดห้วยมงคลพบว่าการออกแบบระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกด้อยกว่าในเรื่องของห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการโดยวัดห้วยมงคลไม่ได้มีการสร้างไว้โดยเฉพาะมีเพียงห้องน้ำที่สร้างไว้หลายจุดต้องปรับปรุงห้องน้ำในทุกจุดเพิ่มโดยการสร้างห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ แต่มีจุดเด่นในด้านสถานที่นั่งพักผ่อนวัดห้วยมงคลมีการจัดไว้หลายจุดมีเก้าอี้รองรับนั่งท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้มาก ติดตั้งไฟส่องสว่างไว้ทั่วบริเวณรวมถึงมีการออกกระบบการระบายน้ำซึ่งทำให้ลดอุบัติเหตุจากการลื่นล้มได้ดี มีตู้กดเงินสดและโรงอาหารไว้สำหรับบริการผู้สูงอายุ สำหรับวัดห้วยมงคลมีจุดที่ต้องปรับแก้ไขเพิ่มเติมคือการออกแบบสถานที่จอดรถเพื่อผู้สูงอายุและผู้พิการไว้ในจุดที่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวหลัก แต่เมื่อเปรียบเทียบการออกแบบระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกของอุทยานราชภัฏดีมีคอนและวัดห้วยมงคล กับวัดเขาตะเกียบมีการออกแบบที่ค่อนข้างแย่งและควรปรับปรุงแก้ไขดังนี้ ไฟส่องสว่างใช้งานไม่ได้ควรปรับปรุงให้ระบบไฟสามารถใช้ได้ทุกจุดป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดกับผู้สูงอายุ พื้นที่จอดรถน้อยและไม่มีการออกแบบที่จอดรถไว้สำหรับผู้สูงอายุและคนพิการโดยต้องมีการปรับปรุงให้มีพื้นที่จอดรถที่มากขึ้นหรือมีการอำนวยความสะดวกเป็นรถรับส่งผู้สูงอายุที่จอดรถไกล สร้างที่จอดรถสำหรับพิการไว้ใกล้กับจุดท่องเที่ยวหลัก มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างอื่นเพิ่มเติม เช่น โรงอาหาร ร้านค้า ตู้กดเงินสด และตู้โทรศัพท์สาธารณะ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุที่เข้ามาท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้สะดวกและปลอดภัย

ประโยชน์จากการวิจัย

ประโยชน์เชิงการจัดการ

1. สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสำนักงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ควรส่งเสริมและสนับสนุนสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้มีความเหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

2. รัฐบาลควรส่งเสริมให้สถานที่ท่องเที่ยวควรมีนโยบายการดำเนินงานโดยมีการควบคุมความปลอดภัยและความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ

3. หน่วยงานรัฐบาลประจำจังหวัดควรลงพื้นที่ตรวจสอบและแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวได้พัฒนาไปในแนวทางที่ปลอดภัยและเหมาะสมสำหรับสภาพสังคมในปัจจุบัน

ประโยชน์เชิงทฤษฎี

การวิจัยครั้งนี้ได้ประยุกต์แนวคิดที่สามารถใช้เป็นมาตรฐานในการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) แนวคิดการออกแบบป้ายและสัญลักษณ์ 2) แนวคิดการออกแบบทางสัญจรทางเท้า, ทางลาดขอบถนนและอาคาร, บันไดและราวบันได 3) แนวคิดการออกแบบทางข้ามถนนและที่จอดรถ 4) แนวคิดการออกแบบห้องน้ำ 5) แนวคิดการออกแบบอุปกรณ์ไฟฟ้าและงานระบบอื่นๆ การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์สร้างวัตถุประสงค์ในการศึกษา ต่อยอดศึกษาในบริบทของการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หากมีการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอื่นๆ เช่น เชียงสร้างสรรค์ เชียงอนุรักษ์ เป็นต้น

2. ควรนำแนวคิดและทฤษฎีอื่นๆ ที่น่าสนใจ เช่น กลยุทธ์การจัดการ หรือ ระบบการดำเนินงาน มาศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

3. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในครั้งต่อไปจึงควรมีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เพื่อให้ทราบผล และมุมมองที่หลากหลาย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณนักเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานราชภักดิ์ วัดห้วยมงคลและวัดเขาตะเกียบเนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงที่สละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย จนการจัดทำวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2552). คู่มือการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ. สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2552). สู่สังคมไม่ทอดทิ้งกันบนเส้นทางสร้างสรรค์สภาพแวดล้อม ที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2554). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดนิรันดร เพชรรัตน์, รุ่งอรุณ บุญถ่านและคณะ. (2557). บทความเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2556). มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคม และสุขภาพ. บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนัก อุทยานแห่งชาติ. (2555). สัญลักษณ์ในอุทยานแห่งชาติ.
- ไตรรัตน์ จารุรัตน์ ทิพวัลย์ ทองอาจ. (2557). Universal design การออกแบบเพื่อการใช้งานของคนทุกกลุ่มในสังคม.

ภาษาต่างประเทศ

- Collier, Alan and Harraway, Sue. (1987).The New Zealand Tourism Industry. Auckland: Longman